

Rozwój usług w społeczności lokalnej w zakresie opieki długoterminowej, świadczonych przez placówki zapewniające opiekę całodobową w województwie kujawsko-pomorskim – raport z badań.

Paweł Rabiej

Uczelnia Korczaka, Warszawa

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

2024

RAPORT I REKOMENDACJE

Rozwój usług w społeczności lokalnej w zakresie opieki długoterminowej, świadczonych przez placówki zapewniające opiekę całodobową w województwie kujawsko-pomorskim

AUTORZY: prof. Mirosław Grewiński, dr Joanna Lizut,
Paweł Rabej, dr Ewelina Zdebska

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

- **Cele badania** – szacowania
- **Kontekst badania** – potencjał rozwoju usług, w tym w kontekście potrzeb opiekunów nieformalnych i rosnącego zapotrzebowania
- **Opis grupy badawczej**
- **Główne wnioski**
- **Scenariusze**

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

CELE BADANIA

Określenie potencjału rozwoju usług w środowisku przez placówki pomocy społecznej i zdrowia w regionie

1. Oszacowanie zasobów posiadanych obecnie przez placówki (infrastruktura, kadry).
2. Inwentaryzacja obecnie świadczonych usług.
3. Oszacowanie, jakie nowe usługi mogą świadczyć.
4. Warunki stworzenia nowych usług / zwiększenia wolumenu świadczonych obecnie.
5. Kierunki działania w regionie.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA

- Opieka długoterminowa (ODT) jako ważny element polityki społecznej i strategiczny obszar dla regionu.
- Rozwój usług społecznych w środowisku w najbliższych 12-24 miesiącach.
- Ujęcie obu sektorów – zdrowia i pomocy społecznej.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA – BANK ŚWIATOWY / UE

- Bank Światowy w raporcie o opiece długoterminowej w Polsce wskazuje na konieczność ujednolicenia terminologii, inwestycji w kadry i zwiększenia finansowania.
- Opieka długoterminowa jako kluczowe wyzwanie związane ze starzeniem się, chorobami, zmianami relacji społecznych i innymi zjawiskami.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

80% OPIEKI TO OPIEKA NIEFORMALNA

FORMALNA

NIEFORMALNA

20%

80%

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

PIRAMIDA WSPARCIA

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA - DEFINICJE

ŚRODOWISKOWA

PLACÓWKI CAŁODOBOWE

STACJONARNA

- PLACÓWKI POMOCY SPOŁECZNEJ – DPS
- PLACÓWKI SEKTORA ZDROWIA – ZOL/ZPO
- PLACÓWKI NIEPUBLICZNE

DZIENNA

- PLACÓWKI POMOCY SPOŁECZNEJ
- SEKTOR ZDROWIA – DDOM
- JOPS – OPS/CUS

DOMOWA

- NIEFORMALNA – 80%
- OPS/CUS
- ORGANIZACJE POZARZĄDOWE
- PODMIOTY MEDYCZNE
- INNE ?

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

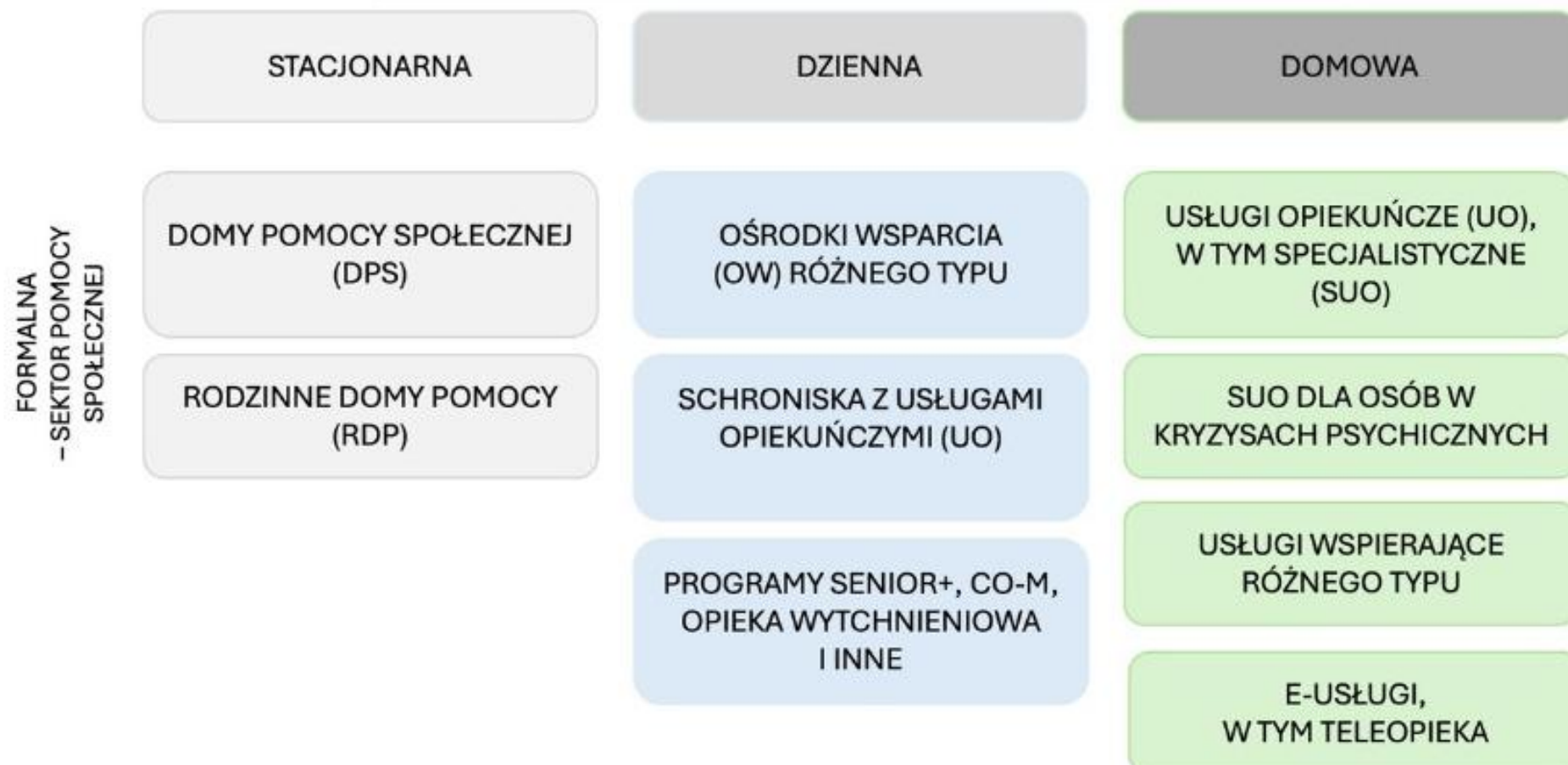
Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA – SEKTOR POMOCY SPOŁECZNEJ

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

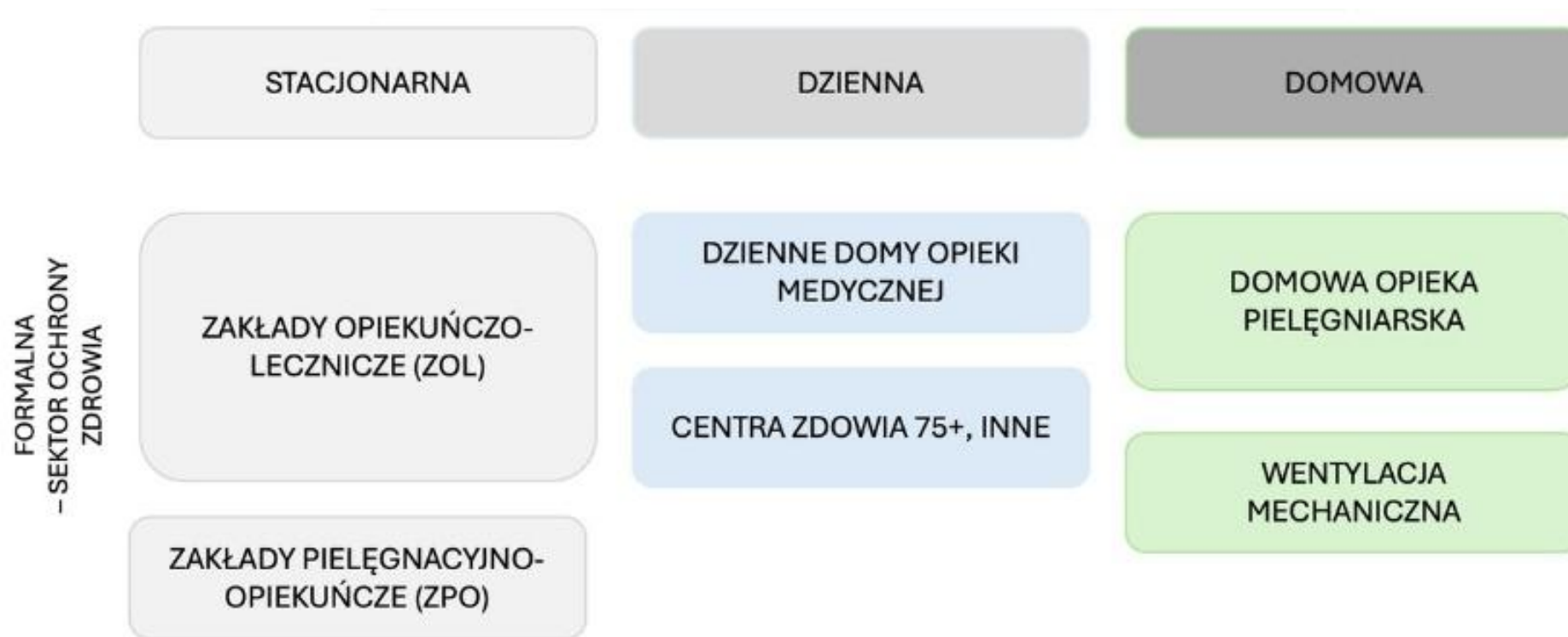
Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA – SEKTOR ZDROWIA

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA – SEKTOR NIEPUBLICZNY

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KONTEKST BADANIA – OPIEKA NIEFORMALNA

NIEFORMALNA –
REALIZOWANA PRZECZ
RODZINY I OPIEKUNÓW

STACJONARNA

DZIENNA

DOMOWA

USŁUGI ŚWIADCZONE PRZECZ
OPIEKUNÓW
NIEFORMALNYCH

USŁUGI SĄSIEDZKIE

INNE FORMY USŁUG
OPIEKUŃCZYCH
REALIZOWANYCH DOMOWO

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

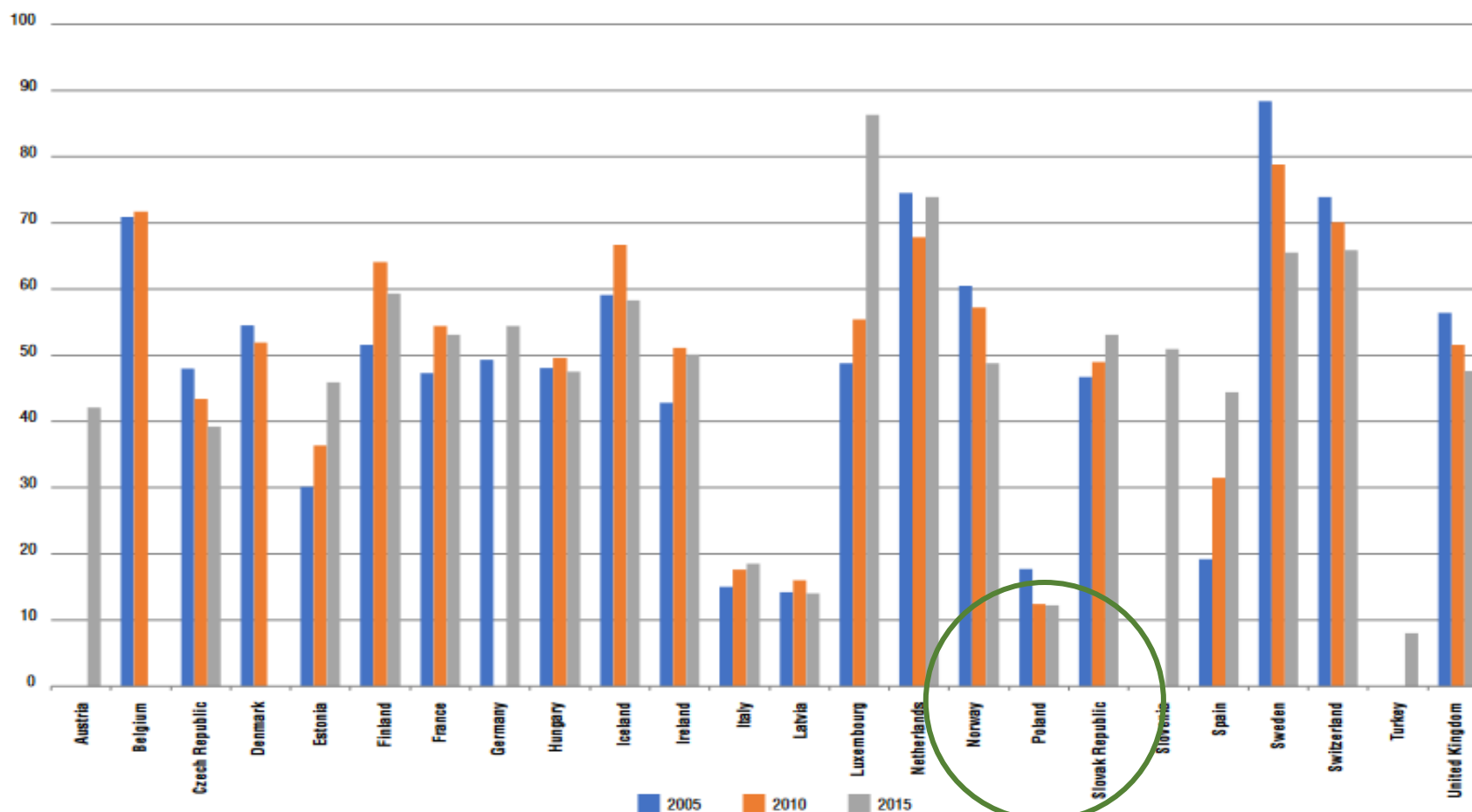
Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

RELATYWNIE MAŁO DPS W POLSCE

Figure 1: Beds in residential long-term care facilities per 1000 population aged 65 and over, (2005, 2010, 2015)

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

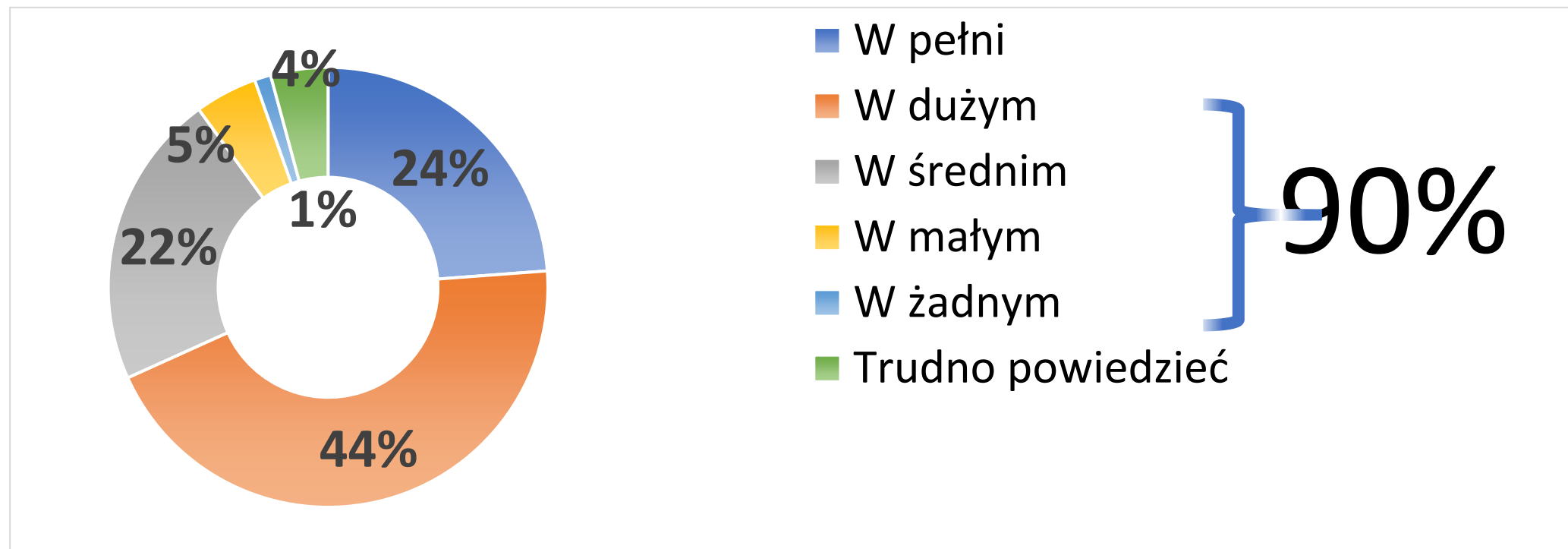
Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Obiorcy są ogólnie zadowoleni z usług (w tym także stacjonarnych)

N=2419, ODBIORCY USŁUG SPOŁECZNYCH OBSZARY II, III, V

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

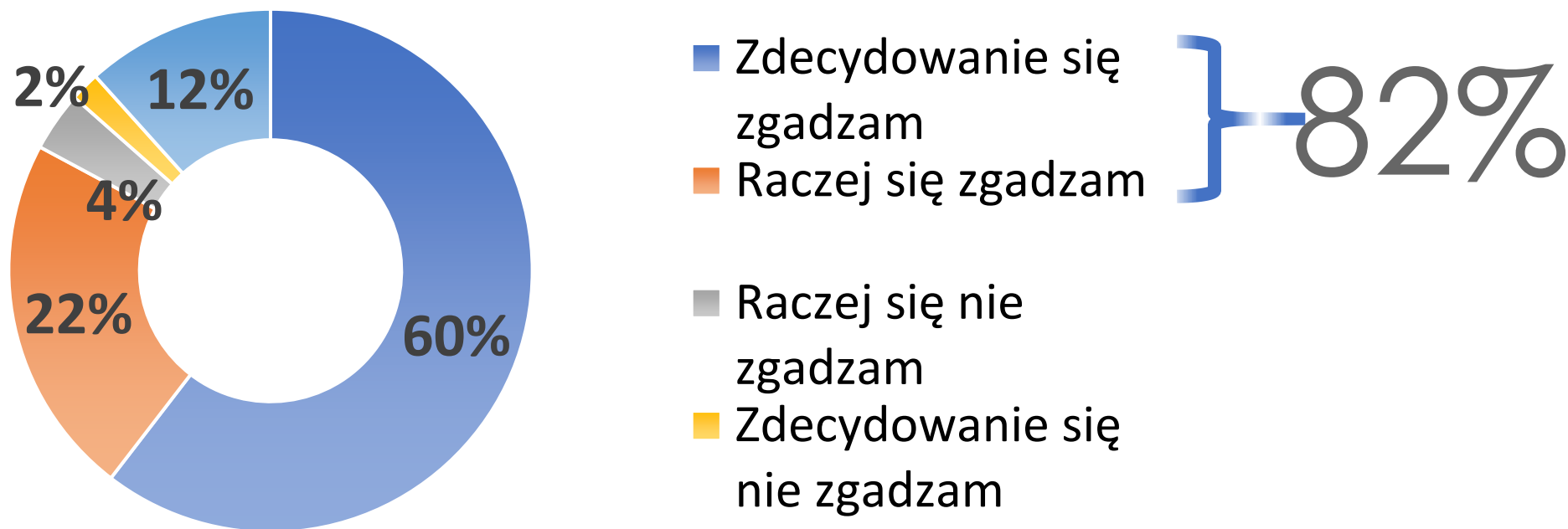
Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Odbiorcy oczekują większej liczby usług w środowisku, by zachować samodzielność

N=3518, ODBIORCY USŁUG SPOŁECZNYCH OGÓŁEM

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

OPIS BADANEJ GRUPY

Analizowane podmioty	Liczba placówek	Liczba badanych	Odsetek zbadanych
Domy pomocy społecznej (DPS)	49	49	100%
Całodobowe placówki wsparcia	29	7	24%
Schroniska	17	10	59%
OPS, CUS	145	119	82%
PCPR	19	11	57%
ZOL/ZPO	25	12	48%
Przedsiębiorstwa lecznicze	89	13	x

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

NAJWAŻNIEJSZE USTALENIA

1. **Potrzeba integracji działań, zobaczenia wszystkich sektorów – całej „piramidy wsparcia”.**
2. **Dostęp do usług w gminach jest deklaratywnie dobry, ale mocno nierównomierny.**
3. **Istnieje spory potencjał rozwoju usług, ale powinien być „zarządzony”.**
4. **Podmioty wskazują podobne priorytety działania w opiece długoterminowej.**

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG PRZEZ DPS W REGIONIE

- Bardzo niski deklarowany potencjał rozwoju usług w środowisku:
tylko 2 placówki obecnie je oferują, 1 placówka ma 1 miejsce wytchnieniowe.
- 6 na 49 placówek mogłoby w ciągu 2 lat uruchomić usługi: terapia zajęciowa, transport, rehabilitacja (4), usługi opiekuńcze i wytchnieniowe (4).
- DPS mogą stworzyć 62 nowe miejsca (na 4020 obecnie).

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG PRZEZ DPS W REGIONIE

- Tylko 6 placówek prowadzi formalny program usamodzielnienia, **szacowany potencjał 40 osób** (w 2023 opuściło placówkę 26 osób).
- **36% DPS może się rozbudować**, 21% ma przestrzeń np. na organizację usług wytchnieniowych.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG PRZEZ DPS W REGIONIE

59%

Tyle DPS twierdzi, że nie rozwija usług w środowisku, bo nie oczekiwano od nich takich działań

20%

Tylko tyle DPS realizuje szkolenia dla opiekunów nieformalnych w lokalnej społeczności

32%

Tylu respondentów jest zdania, że DPS mają potencjał, by rozwijać usługi w środowisku

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

POWODY NIEŚWIADCZENIA USŁUG

Powody nieświadczania usług	Liczba placówek	Odsetek
Nie oczekiwano od nas takich działań	29	59%
Brak personelu, który mógłby się tym zająć	24	51%
Niewystarczające środki finansowe lub ich brak	15	32%
Nie podjęliśmy takiej inicjatywy	11	23%
Brak zapotrzebowania lokalnie na takie usługi (brak obiorców)	9	19%
Nieznajomość potrzeb osób, które przebywają w środowisku	7	15%
Brak doświadczenia ze świadczeniem usług w środowisku	4	9%
Brak lokalnych partnerów do współpracy	2	4%

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

CHĘĆ WSPÓŁPRACY

Placówki wskazywane do współpracy	Liczba placówek	Odsetek
Inne podmioty sektora publicznego	20	41%
Podmioty medyczne, w tym prowadzące ZOL, DDOP	17	35%
Organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia)	15	31%
Rodzina, sąsiedzi, znajomi, inne osoby z otoczenia	12	24%
Przedsiębiorcy np. prowadzący placówki całodobowe	5	10%
PES (np. PS, spółdzielnie, ZAZ	5	10%
Podmioty wyznaniowe, parafie, Caritas	2	4%
Inne podmioty/ osoby	1	2%

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG

– PLACÓWKI CAŁODOBOWE KOMERCYJNE

- Śladowy potencjał rozwoju usług w środowisku: koncentracja na usługach komercyjnych, własny model biznesowy.
- Odbiorcy usług: osoby znacznie starsze niż w DPS.
- Niski poziom współpracy z innymi placówkami ODT w regionie.
- Badane placówki (1/4 wszystkich) deklarują możliwość stworzenia dodatkowych 9 miejsc.
- Żadna placówka nie deklaruje możliwości tworzenia usług w środowisku.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG

- ZOL/ZPO

- Żadna z 12 placówek nie oferuje usług w środowisku (67% – więcej niż w DPS – „nie oczekiwano takich działań”).
- Dobre rozeznanie lokalnych potrzeb, spory potencjał rozwoju usług: mogą stworzyć 185 dodatkowych miejsc stajonarnych i 40 wychnieniowych.
- Potencjał usamodzielnienia: 37% mieszkańców mogłoby przebywać pod opieką rodziny.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG

– ZOL/ZPO

- Ponad połowa placówek **ma możliwość rozbudowy**, tylko 1 – wydzielenia miejsca na nowe usługi, przestarzałe budynki utrudniają rozwój.
- ZOL/ZPO wracają uwagę na kwestie **profilaktyki zdrowotnej w kontekście ODT** (programy prozdrowotne i działania sprzyjające zachowaniu kondycji).

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU USŁUG

– ZOL/ZPO

10

Tyle miejsc opieki wytchnieniowej prowadzi obecnie ZOL, deklarują możliwość uruchomienia nawet 40

58%

Tylu respondentów z ZOL/ZPO jest zdania, że placówki te mają potencjał, by rozwijać usługi w środowisku

67%

Odsetek ankietowanych których jest zdania, że przeszkodą są tylko ograniczenia kadrowe i finansowe

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

WARUNKI ROZWOJU USŁUG WG RESPONDENTÓW

Warunki rozwoju usług	1	2	3	4	5	6
Zapewnienie finansowania na rozwój ze środków regionalnych / centralnych	49%	80%	60%	75%	73%	67,4%
Znalezienie nowych pracowników i zaspokojenie ich oczekiwań finansowych	57%	52%	50%	75%	93%	65,4%
Zapewnienie finansowania przez samorząd	41%	47%	60%	35%	73%	51,2%
Inwestycja w infrastrukturę placówki, remonty i rozbudowę	51%	24%	x	50%	53%	44,5%
Zwiększenie kompetencji obecnie zatrudnionej kadry	14%	7%	10%	8%	13%	10,4%

1 – DPS, 2 – CUS i OPS, 3 – schroniska, 4 – ZOL i ZPO,
5 – podmioty prowadzące działalność medyczną, 6 – średnia dla placówek.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

TRZY SCENARIUSZE ROZWOJU INSTYTUCJONALNEJ OPIEKI DŁUGOTERMINOWEJ

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

SCENARIUSZ 1 – BARDZIEJ „DOMOWY” DPS

1

- Sytuacja pozostanie z grubsza bez zmian.
- DPS będą świadczyły podobne usługi jak obecnie.
- Będzie pojawiać się otwarcie na środowisko, ale formuła pozostanie podobna.
- Większy nacisk na przestrzeganie praw mieszkańców i ich poczucie godności.
- „Udomawianie” DPS: bardziej „jak w domu” niż w instytucji.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

PRZYKŁAD – EN COMO EL CASA

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

SCENARIUSZ 2 – „WYGASZANIE DPS”

2

- Może pojawić się silniejsza niż obecnie presja polityczna na likwidację placówek – obecnie silna w środowisku pozarządowym, głównie związanym z OzN.
- Politycznie jest to trudny postulat w odniesieniu do wszystkich placówek, wymagający odwagi i przebudowy systemu.
- Nie można go jednak całkiem wkluczać.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

DEINSTYTUCJONALIZACJA MA ZAPEWNIĆ

PRAWO WYBORU USŁUG.

**ALE ZMNIEJSZANIE POTENCJAŁU USŁUG CAŁODOBOWYCH
W SYTUACJI, GDY NIE MA REALNEJ ALTERNATYWY
TO NIE JEST PRAWO WYBORU**

– TO POZBAWIANIE WYBORU

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

SCENARIUSZ 3 – ROZSĄDNA ZMIANA ROLI

3

- Budowanie na silnych stronach: kompetencji opieki nad osobami niesamodzielnymi.
- Edukacja rodzin, jak opiekować się osobami starszymi (edukacja opiekuńcza, zdrowotna, otwarcie na lokalne środowisko, opiekunów nieformalnych itp.).
- Rozwój różnych form usług środowiskowych.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

POTENCJAŁ TRANSFORMACJI

- DPS mają silną pozycję instytucjonalną w lokalnej społeczności
- Mają dobrych menedżerów i wykwalifikowanych pracowników
- Jest potencjał i chęć zmiany.
- Mogłyby pełnić np. rolę lokalnych centrów przygotowywania do starości i edukacji opiekunów nieformalnych – wzmacniać potencjał środowiskowy.
- Dlaczego nie tworzyć zróżnicowanych form – mixu z domami dziennymi czy mieszkaniami wspomagаныmi?

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

KIERUNKI DZIAŁANIA WG PLACÓWEK – CO WZMACNIAĆ

Zakres usług do rozwinięcia	1	2	3	4
Szkolenia opiekunów nieformalnych	63%	36%	60%	53%
Pielęgniarska opieka długoterminowa	46%	59%	40%	48%
Dzienny domy i klub samopomocy	48%	41%	40%	43%
Mieszkania treningowe i wspomagane	54%	44%	13%	37%
SUO dla osób z zaburzeniami psychicznymi	56%	19%	27%	34%
Gminne usługi opiekuńcze	42%	44%	13%	33%
Dzienny dom opieki medycznej	18%	32%	47%	32%
Środowiskowy dom samopomocy	40%	20%	7%	22%
Gminne specjalistyczne usługi opiekuńcze	18%	24%	13%	18%

1 – DPS, 2 – CUS i OPS, 3 – schroniska, 4 – ZOL i ZPO,

5 – podmioty prowadzące działalność medyczną, 6 – średnia dla placówek.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

OPIEKA INSTYTUCJONALNA DŁUGOTERMINOWA – CO TERAZ?

DPS MAJĄ POTENCJAŁ TRANSFORMACJI,
KTÓRY JEST OBECNIE SYSTEMOWO POWSTRZYMYWANY

**MOŻLIWE SĄ RÓŻNE „HYBRYDY” USŁUG I PEŁNIENIE PRZEZ DPS
RÓŻNYCH RÓL – NP. EDUKACJA ZDROWOTNA OSÓB STARSZYCH,
EDUKACJA RODZIN**

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

PRZYKŁAD: MEDYCZNE CENTRUM OPIEKI DOMOWEJ

Stolica Chorwacji Zagrzeb uruchomiła w 2020 r., w okresie pandemii, Medyczne Centrum Opieki Domowej dla mieszkańców o ograniczonej samodzielności i chorobami przewlekłymi.

Na platformie ZOOM stworzono wirtualne sale lekcyjne, by wspierać mieszkańców w zakresie zdrowia, edukacji zdrowotnej i profilaktyki.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

PRZYKŁAD: SZKOŁA ZDROWIA ARAGONII

Platforma online stworzona przez departament zdrowia regionu. Służy szkoleniu pacjentów w celu zwiększenia ich autonomii w relacjach z systemem opieki zdrowotnej **oraz zwiększenia wiedzy zdrowotnej**. Mieszkańcy mają dostęp do filmów i informacji dotyczących chorób, aktywności fizycznej, czynników wpływających na zdrowie, specyfiki etapów życia.

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

PRZYKŁAD: ZINTEGROWANA OPIEKA

Projekt Bienveillance et Prévention @DOM
w mieście Limoges. Wykorzystano m.in. usługi opiekuńcze, **zintegrowanie automatyki domowej i czujników**, zaawansowaną pomoc zdalną oraz elementy sztucznej inteligencji (AI). W rozwiązanie włączono rodziny i krewnych (monitoring sytuacji).

Image: Gironde Nouvelle-Aquitaine

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego

Dziękuję za uwagę!

Kontakt e-mail: p.rabiej@uczelniakorczaka.pl

Fundusze Europejskie
dla Kujaw i Pomorza

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Samorząd Województwa
Kujawsko-Pomorskiego